Број 279 — У Новом Саду, у четвртак 18. (31.) децембра 1908. — Година XLIII.

»Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

Пуцају — пушке.

Данас по подне стигао је из Рајића (Славоније) овај брзојав: Око 50 људи, у 10 кола из суседних хрватских села дојурили су синоћ амо под хрватским заставама, пуцајући из пушака и вичући живила Хрватска, доле Срби, доле Власи, апцуг Мађарска. Пуцали у парохов стан. Отворено изазивање. — Наши су мирни. Извештај опширнији долази.

Шта је ово?

Ми очекујемо опширнији извештај, али истину кажемо, ова нас вест много не изненађује. Мало нас је изненадило — што се то није догодило раније.

Ово не велимо данас. У 277. јутарњем броју „Заставе“ од недеље 14. децембра под насловом „Шта је ново?“ било је реч по реч и ово:

„По целој Хрватској и Славони и кружио је већ више недеља дана глас, како ће Срби на католички бадњи-дан напасти Хрвате оружјем и бомбама. Ту су вест ширили и по селима и варошима.

Хрвати нису веровали у то. Тада се догодило и нешто више. Дошли су жандари и истражници у поједина села, да воде о том истрагу. То је већ било нешто више.

И после тога су Хрвати били већ много већма узнемирени. Неки су им шапутали: Та шта стојите. Скупљајте се, спремајте се, ваљда нећете оставити да вас Власи покољу као овце.

Неки су у истини услед тога очекивали на бадњи-дан покор, али не да га почну Срби, него Хрвати.

Но прође све на миру.

Има свет много више памети, но што многи мисле.“

Било је близу памети, да ће се овако што догодити. То се могло предвидети. Зато смо и писали: „Прошло је све на миру. Има свет много више памети, но што многи мисли.“

Но у томе смо се преварили. Прошао је на миру само — католички Божић. Али је „свет“ имао више памети но што многи мисле само до Божића, али од Божића на жалост није.

Где ће се ово зауставити? Како смо накнадно извештени, некоји наши свештеници ишли су по мађави у околна села да мире и умирују. Ми се много уздамо у хладнокрвност и такт нашег пријатеља поп Јоце Јовановића пароха из Рајића. Он је много уважен не само код Срба но и код Хрвата.

Али је време, да се заустави оно, што је изазвало све то. Наши мирни крајеви у Срему и Славонији препуни су неких сумњиваца, шпијона, који траже доказе за велико-српску пропаганду. Наш свет већ не може да живи од тих људи. Ти људи хоће да стекну заслуге. Ти су људи свугде учинили много више зла но добра. А тек код нас.

И ако бога знате, кад ће већ једаред да престану званичне истраге и испити, какве једва памти историја. Када о једном српском свештенику, као што је поп Марко Витас, пронесе ма ко глас, да га је видео где обилази католичку цркву, јер хоће да је баци динамитом у зрак, зар да то одмах дохвати истрага на најординарнији начин?

Ево шта смо забележили о томе у „Застави“.

Из Окучана добијамо такве вести, које изгледају невероватне, али су заиста истините, јер су нам саопштене од чланова управе наше странке.

Оне гласе: Пре неки дан дошла су два жандара у кућу г. Марка Витаса пароха у Врбовљанима и саопћили му, да је он под сумњом и њиховом пажњом, јер је оптужен, да је једне ноћи хтео бомбардирати католичку цркву у Хрватским Богићевцима. Испитивали га на све могуће руке. И напослетку утврдише, да има сведок, који га је видео на чину и за мало уведоше у собу неког Шокца, да препозна попа Марка. Но овај се ушепртљио, па ће рећи: „Нек ми опрости велечасни господин, али он тај није био“.

Питамо ми сад ово: Нека је неко баш и видео поп Марка једне ноћи у близини католичке цркве у Хрв. Богићевцима. Али од куд тај сведок може тврдити и знати, да је поп Марко хтео да баци динамитом у зрак католичку цркву? Зар је он коме показао динамит? Зар је смела у овако што веровати власт и учинити од тог истрагу? Суочавати поп Марка са оним сведоком и направити од тога покор?

Сведок није познао у поп Марку онога, који је обилазио католичку цркву. Али да га је упознао и казао из добре или из зле намере: Овај је био! И зар би то онда био доказ, да је поп Марко хтео да бомбардује католичку цркву? Може ли и сме ли да се води истрага тако лакомислено? Је ли слободно на тај начин узбуњивати свет?

Па како је са многим другим? Како ли гласи извештај „Заставе“ из Рајића у 276. броју јутарње „Заставе“? Ево како:

„Рајић, 10. децембра.

Тек што су наши „велеиздајници“ ослобођени, а оно се пустили по народу гласови, како ће Срби на римокатолички Божић ударити бомбама на њихове цркве и народ. Жандари већ крстаре по селима, а говори се, да су кр. котарске области одредиле да се о Божићу имају чувати римске цркве. За нас Србе наступају све већа искушења. Измишљају се нови разлози за кривицу. „Hrvatsko Pravo“ већ се расписало о томе. Српски свештеник је осумњичен, да је хтео бомбардирати римокатоличку цркву“.

Зар све ово што се прича у том допису, није морало да узрује и узбуни лаковерне хрватске сељаке, који месецима слушају о српским заверама?! Да не познајемо неспретност власти у Хрватској и Славонији, морали би мислити, да су намерно хтеле изазвати крваву бадњу ноћ у Рајићу и околини. али их ми познајемо.

Па је ли сад већ доста?! И када ће већ доћи та велеиздајничка парница, да видимо једаред те буне и динамите у пуној светлости, на белом дану и при јавној расправи.

Осећате ли, да ће се неко грдно обрукати?! Ми тврдо верујемо у то.

Шта је ново!

(Писмо уредништву „Заставе“.)

LV.

Осећате ли кад год, као да допире до вас задај средњега века?! Несносан, влажан, труо. Заудара на оне срамне истраге и гломаче.

У једној кући се разболело дете. У другој кући нису хтеле кокошке да носе јаја. У трећој кући не даје крава више млека. И после тога долази жена или човек, те јавља славном суду, да је у неко доба ноћи та и та жена обилазила ону кућу у којој је зло.

И тада је било свима јасно, зашто се разболело дете. И зашто кокошке не носе јаја. И зашто не даје крава млека. Свима јасно, а судијама најјасније. И ону жену, коју су обедили, да је обилазила ону кућу, осудише као вештицу, и бацили су је у воду или су је спалили на гломачи. У Енглеској је у 16. веку један једини судија Ремигијус осудио преко 800 вештица. Ко је пронашао вештицу, добио је (у нашем данашњем новцу) одприлике 17 круна. Било је људи који су од тог живели.

И не долази вам, као да и данас има људи, који живе од тога што проналазе велеиздајнике? Не долази ли вам, као да је средњовечна лаковерност ускрсла? Виде ил не виде, тек кажу како је српски поп обилазио око цркве. И одмах се налази неко да каже: хтео је да баци цркву у зрак. И има људи који верују и има суд, који наређује истрагу... Виде човека само га виде или не виде и одмах кажу шта је хтео.

Како је данас приуготовљено земљиште против Срба: Нека се само један нађе да каже, како је овај или онај Србин уврачао хрватске краве и кокошке, те зато не дају толико млека и зато не носе толико јаја, као у лето — веровање му се.

И ја са своје стране не бих смео да се закунем, да у том правцу не би била бар наређена најстрожија истрага.

* * *

Јесте ли слушали вест, да је анексија Босне и Херцеговине морала да наступи због српске пропаганде, због српских велеиздајника. Та то је било чак и у званичним дипломатским списима.

Тада је дошао Извољски. И признао је, да су истинити тајни уговори, које су у најновије време обелоданили. А то значи истина је, да је још 1876., 1877., 1878. и 1881. године аустро-угарска дипломација удешавала с Русијом, да Аустро-Угарска поседне и анектира Босну и Херцеговину. И аустро-угарска дипломација пристала је била, да се не умеша у српско-турски рат и пристала је, да се не умеша у руско-турски рат, а све за обећање да заузме Босну и Херцеговину.

Што је Извољски признао, то су потврдиле и бечке полузваничне новине министарства спољних послова.

Боже мој, а шта ћемо сад са великосрпском пропагандом?: Хоћемо ли и после оних обелодањених тајних уговора још увек да верујемо, да је анексија Босне и Херцеговине морала да наступи због те пропаганде?

Али, да! Овцаје увек мутила воду, кад год су хтели да је поједу.

Војна питања у аустријском заступству.

У горњем дому аустријском врло су се многи спремали, да оштро нападну Мађаре због њихових народних захтева гледе војске. Умешала се аустријска влада и на њено посредовање, многи су одустали од речи, а многи се обвезали да у својим говорима неће бити оштри. Први је говорио гроф Франја Тун бивши аустријски минастар председник. Вели, како су наступила несретна времена, у којима се извесни кругови надају да ће на пољу заједничке војске добити повластица. Знам да то питање спада у искључиво право владарево. Но кад се узме, да с друге стране траже политичке повластице, и да управљају молбу мађарском краљу, дакле хоће да утичу на њега, онда је и право и дужност наша, да говоримо и молимо владара да те повластице неда. Те повластице у том се састоје, да угарска војска дође до мађарског обележја, да државна мађарска идеја и у војсци дође до израза, да добије обележје мађарске војске. То би било по војску врло судбоносно, то би значило досадање јединство војске поцепати. И аустријска влада мора учинити све, да до тог не дође. Онда могу и сви други

народи монархије устати и то исто тражити и то би значило расуло војске. Можда ће у Угарској само под тим условом изгласати повишење регрута, но и тада не колико је потребно. Аустријска влада не сме заборавити, да ће народ Аустрије сваку жртву принети за војску, али само ако она остане заједничка и такова као данас. Иначе не. Барон Цедик говорио је у истом смислу. Тада је узео реч Бинерт и говорио по оном: Помоз Бог чаршијо на обадве стране. Није рекао да је против повластица, а није рекао ни да је за њих. Указао је да је то искључиво право царско а указао је и на угарски закон. чл XII. 1867 год. да познаје само целу војску, која има једнообразну команду, управу и унутарњи строј. Не може да се упушта дубље у то питање, које се сад претреса и које ће претресање још дуго трајати. И аустријски и угарски сабор имаће о том своје да рекну — За там је горњи дом примио привремени прорачун.

Анексија Босне и Херцеговине и независна Бугарска

Аустроугарска и Турска.

Преговори између великог везира и аустроугарског посланика цариградског графа Палавичинија теку врло споро. Има вести, да су већ и прекинути, а има вести, да ће се доконати за четир или пет дана. Да ли са успехом или не, о том бечки извештаји не јављају ништа. Но вели се само толико, да је Палавачини саопштио великом везиру, да Аустроугарска неће да зна ни за какву одштету Најновија вест из Цариграда јавља, како је велики везир рекао Палавичинију, да ће му ово дана дати одговор турске владе на последњи одговор аустроугарске владе. Бечки листови доносе још како је Палавичини тражио задовољштине од турске владе због нападаја на зграду аустроугарског конзулата у Бејруту. Тражио је да се поново успостави аустроугарски грб на згради, да валија лично оде у аустроугарски конзулат и ту изјави своје жљење због тог догађаја, и да се кривци строго казне. По бечким листовима порта је рекла, да ће кривце казнити и да ће се тамошња власт извинити.

Бојкот.

По најновијим вестима, које су у Беч стигле из Цариграда и Солуна, бојкот није ни најмање попустио. Искрцавање аустроугарске робе долазила она на немачким или талијанским бродовима никако се не може искрцати.

„Пестер Лојд“ има брзојавну вест из Београда, да они што истоварују на београдској паробродској станици, од јуче никако неће да истоварују аустроугарску робу. То је почетак за бојкот против аустроугарске робе. — „Пестер Лојд“ примећује, да се не може у ту вест лако веровати, јер свако паробродско друштво има и своје људе, који робу са друштвених бродова истоварују и стоје у служби тог друштва.

Немачка и Турска.

Из Цариграда јављају, да је тамошњи немачки посланик у име своје владе изјавио Порти, како је Немачка вољна да потпомогне Турску у њеној тежњи, да повиси царину и уведе монопол. Држи се, да тиме хоће Немачка да потпомогне Аустроугарску у њеним преговорима са Турском

Србија и Аустроугарска

Најновија брзојавна вест из Беча јавља, да је тамошњи посланик Србије Ђока Симић био у аустроугарском министарству спољних послова и протестовао, што аустро-угарски војници прелазе дуж босанско српске границе на српско земљиште, те стварају трзавице и изазивају нереде Шта је мин. спољних послова одговорио, брзојавни извештаји из Беча не јављају о том ништа — Листови из Србије доносе, како је Симић од владе српске добио упутства да протестује у тој ствари и наводе, да српска влада и не треба да чека на одговор Еренталов, већ на против одмах да појача своје страже на Дрини

Повереница

српском народно-црквеном сабору.

Омољица У скупштинској седници наше црквене општине, која је била многобројно посећена, једногласно је усвојен предлог нашег црквеног одбора, да се придружимо повереници српске православне црквено-школске општине новосадске. О овоме је извештена речена општина и клуб посланика српске народне радикалне странке.

*

Варјаш. Код нас је одржана ванредна скупштинска седница наше српско православне црквене општине дана 26 нов. (9 децембра) о г. Скупштина је једногласно усвојила предлог црквеног одбора да се прикључимо повереници новосадске општине Речена општина је о теме записнички извештена.

Нова хапшења Срба.

Поред свега званичног и полузваничног уверавања да се неће више апсати и ловити нови „велеиздајници,“ ипак су, како јављају загребачки листови, ухапшени последњих дана нових осам „велеиздајника“. У понедељак ухапшени су и доведени у затвор загребачког судбеног стола Платон Соларић, парох из Катинаца, Др Душан Миковић, лечник из Ђуловца и Никола Чудић, бележник из Ђуловца.

„Велико-српска пропаганда.“

Јављају из Загреби, да су данас неколико Срба свећеником покрчана отпраћени у загребачку судницу. Међу овима су: Данило Подунавац капелан, Јагњић Ђорђе, Вуксан Сима учитељ Зукановић Стеван крчмар и Коста Драгосавац кусоњски учитељ. У ствари осталих заточеника ће бити прослушања у првој половини јануара, а коначна расправа ће бити у другој половини истог месеца.

Поучно и забавно село.

Прошле недеље искупило се било на поучном и забавном селу у Новом Саду, у великој дворници Мајеровој толико света, да се та дворана показала потпуно малом. Наш српски свет је почео у толиком броју да посећује та села, да би дворана требала бар још једном да буде тако велика као што је. Професор гимназије наше Марко Вилић саопштио је присутним, да је одбор за приређивање села пошао један корак даље. Наиме држаће редовну школу за аналфабете т ј. оне одрасле који не знају да читају и пишу. У лепом предавању и причама изнео је важност учења читања и писања. Растумачио је како ће и одрасли за неколико дана научити да читају и пишу. Неће их коштати ништа јер ће поука бити потпуно бесплатна и позвао је све, који не знају да пишу и читају а хоће да науче то, да се пријаве одбору. И овај корак одбора за приређивање забавних и поучних села радосно је поздрављен и уверени смо, да ће донети и жељена плода. За там су приказане на платну уметничке слике из Босне и Херцеговине Те слике је израдио г. Вил. Крумп, професор на сомборској вишој трговачкој школи Он је из чисте наклоности према српском народу пропутовао све српске крајеве, сам правио слике и ставио их на расположење одбору за приређивање села да их прикаже нашем свету. С тога нека му је хвала на овом пријатељском раду и услуги. Леп и богати тај низ слика врло је занимљиво и лепо говором протумачио и пропратио др. Бошко Петровић, професор наше гимназије новосадске. Др. Бошко Петровић је сам пропутовао те крајеве, упознао их и само је тако и могао да их верно и занимљиво прикаже И са овим селом, као и досадањима многобројна присутна публика била је врло зад вољна.

Мучења у Мароку.

Јављају из Феса (главног града у Мароку) како су за време бившега мароканског султана Мулеј Мухамеда страшно мучили једног заповедника војске. Мучење се дешавало јавно пред војницима. Разрезана му је ножем кожа на длановима уздуж и попреко, и напунили му ране сољу Затим су несретнику везани прсти уз дланове тако чврсто, да их по свој прилици неће моћи никад извидати И поред свих ових мука, морао је узјашити на једно магаре, јашући на њему кроз цели град и викати непрестано: „Живио нови султан!“.

Бомбе у Калкути

Пре осам дана бачене су бомбе пред железнички воз у Калкути (у Индији), у коме се возио државни тужитељ судишта у Калкути Хуме. Сад јављају из Лондона, да атентатори већ одавна прогањају Хума и то ради тога, што је одредио, да се вође и агитатори за индијски устав повешају. Вагон, у коме се возио државни тужитељ, сав је раскомадан, но није се ни њему ни осталим путницима ништа десило.

Велики земљотрес у Италији.

У Калабрији провинцији доње Италије било је данас изјутра великог земљотреса, који је начинио врло велике штете по градовима доње Италије. Шта више било је жртава и у људском животу, особито у селима око града Калабрије. За време земљотреса су у Б-Пешти јутрос око шест сати справе које означавају земљотрес, показивале да је негде у близини наше државе било великога земљотреса. Из једног таког инструмента је игла за означавање покрета земље испала

Зима у Шпањолској.

По вестима из Мадрида (главног града у Шпањолској), влада у Шпањолској страшна зима. Свуда се појављују велики чопори вукова, који узнемиравају житељство На католички Божић провалили су курјаци у једну кућу, док су родитељи били у цркви курјаци су појели једно дете у колевци. Многи су се ловци дали у хајку на курјаке У долинама Пиренеја запао је тако велики снег, да је сваким промет заустављен Овака зима нешто је врло ретка у Шпањолској, јер Шпањолска лежи много јужније од наше државе и много је иначе топлије поднебље него код нас

Нападнут горчило.

Из Хајдубе ермења јављају: Овдашњи горчило (егзекутор) Андрија Пушкаш био је на бадње вече у грађанском клубу. Кад је ишао кући, на улици га нападну три непозната човека, оборише га на земљу и тако га измрцварише, да му је месо висило са костију. Кад су нападачи извршили своје недело, нестаде их у помрчини. Касније наиђоше на онесвешћеног Пушкаша и однеше га у његов стан. Лечници утврдише да су ране опасне и да ће му се без сумње једна нога морати отсећи — За нападачима трага живо полиција.

Време.

Према телеграфском извештају од 30 децембра може се очекивати хладно, на више места киша и ветар.

Брзојави „Застави“.

Отигли 17 децембра

У корист заједничке банке.

Будимпешта Изнета је на јавност молба заједничке банке, да ј ј се повластица продужи. У корист тога указује се на успешан рад њен.

Потрес земље.

Месина Широм Калабрију потрес земље потпуно је уништио. Једне брзојавне вести веле, да је погинуло том приликом педесет хиљада људи а други брзојави тврде да је погинуло више од сто хиљада.

Одговорни уредник
Константин Брадаровић

ГРАМОФОНА!

Ни једна кућа не би требала бити без грамофона: он је у кући веселе, говори, пева, свира, тамбура и све могуће што год се чути може.

Ценовници бадава. — Сваког месеца нов комад.

Једини извор српских плоча.

Најјефтиније нуди трговина

Мите Ђ. Палића

70 6—7 у Панчеву.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.